

adeo proprietas et dominium radicale in corpus alterius; solumque renuntiaverat usui et juri petendi. Sed hæc abdicatio sublata fuit per revocationem ab uxore acceptatam. Quinto, hinc tandem fit, ut non peccet uxor in posterum reddendo, quia nemo peccat servando justitiam, nec votum jam obligat ad oppositum. Simile exemplum est supra adductum de illo, qui duxit uxorem, cum votum castitatis haberet; peccavit enim id faciendo, postea vero non peccat reddendo, imo ad id tenetur. Sexto vero addendum est, in eo casu non posse uxorem illam licite petere, quia quoad hoc simpliciter votum mansit integrum, quod per se patet. Juxta hunc ergo modum existimo limitandam et explicandam communem sententiam, etiamsi Doctores non ita distincte hoc declarent.

13. *Satisfit primæ confirmationi.*—Ad primam confirmationem, aliqui putant idem esse dicendum in eo casu, scilicet, si maritus revocet licentiam ante votum uxoris factum, validam esse revocationem; alias vero, si votum jam factum sit, non esse validam, et uxorem posse ac debere (si absque scandalo valet) votum suum implere, quia illa revocatio est in præjudicium tertii. Verumtamen, cum hoc præjudicium non sit contra justitiam, sed solum contra votum, non potest ob eam solam causam revocatio censi nulla, sed illicita solum et sacrilega. Et ita mihi videtur in eo casu dicendum, et sentit Cajetanus in art. 8, Sot. et omnes. Negatur ergo similitudo rationis; nam in illo voto reali de calice Ecclesiæ dando, vel quid simile, nunquam maritus abdicat a se dominium quod habebat in rem illam; imo, licet non ipse, sed uxor, habeat proprium et directum dominium, non abdicat a se administrationem, quamvis licentiam ad talem usum præbeat; semper enim manet superior, etiam post licentiam datam. Et ideo si illam revocet, factum tenet; in præsentem vero abdicat a se dominium, seu proprium jus, ut declaravi. Unde in illo exemplo, et in quolibet simili voto reali, eadem differentia versatur respectu voti continentiae, quæ inter alia vota personalia ad idem votum continentiae comparata, videlicet quod in continentia non se gerit alter conjugum ut superior dans licentiam, sed ut æqualis cedens juri suo. In aliis vero, solum ut superior qui semper retinet jus suum gubernandi et regendi, et consequenter revocandi facultatem datam.

14. *Satisfit secundæ.*—*Satisfit tertiæ.*—

Ad secundam confirmationem, imprimis dicitur esse dissimilem rationem, quando votum factum est de licentia conjugis, vel sine illa. Nam in hoc posteriori casu retinet ille jus suum integrum, nec tenetur ullo modo abstinere, aut occasionem libidinis cum propria uxore vitare; illa etiam licet non debeat petere, debet tamen reddere, etiam tacite petenti; in eo autem casu censetur tacite petere, et ideo parere tenetur. At vero quando votum absolutum, etiam quoad non reddendum, factum est de licentia mariti, tunc ipse etiam maritus tenetur a conjugate abstinere, eamque non inducere ad malum, nec sese exponere periculo libidinis cum illa. Et ideo ipsa non excusatur ab obligatione propter periculum ejus, sed debet quærere alia media, et cogere illum ut ei assentiatur. Si vero sine magna separatione et scandalo non possit vitari tale periculum, vel proprium, vel conjugis, illa erit sufficiens causa obtinendi dispensationem, quam, ut infra dicam, Episcopus concedere poterit, vel aliquis confessor privilegiatus. Per modum autem irritationis tale votum tolli non potest. Per quod etiam patet responsio ad alteram partem de voto solemnem, seu professione religionis. Nam ibi etiam non tollitur obligatio per modum irritationis, sed auctoritate Ecclesiæ, quæ impedivit talis voti firmitatem, quod tamen in simplici voto non fecit. Et ratio fortasse fuit, vel quia professio est res publica, quæ maxime fit auctoritate ipsius Ecclesiæ, votum autem simplex est res privata et occulta; vel quia votum solemne est firmiter, nec facile habet remedium, si semel fiat omnino ratum et validum, votum autem simplex facilius auferri potest, etiamsi a principio totum suum valorem obtineat. Et ideo de voto simplici unius conjugis nihil Ecclesia disposuit; ut, scilicet, fieri non possit altero conjugate non vovente, sicut de professione religionis statutum est.

15. *Abulensis aliam differentiam assignat.*

—Addit vero Abulens., q. 81, in c. 30 Num., in hoc esse aliquam differentiam inter virum et uxorem. Nam si vir fecit votum de licentia uxoris, procedunt indistincte omnia quæ diximus, quia nulla ratione vir debet consentire. At vero si uxor fecit votum de licentia viri, et ipse postea reclamet et petat debitum, licet, per se loquendo, etiam uxor postea non teneatur parere, nec debeat, si absque incommodo possit, si tamen perturbatur inde pax, vel timet periculum, potest et debet

reddere. Quod si objiciatur, quia vir et uxor in hoc negotio sunt pares, 1 Cor. 7, 33, q. 1, c. *Si quis uxorem*, 1, q. 1, c. *Præcepit*, respondet, Ecclesiam absolvere in eo casu uxorem a voto, ne majora mala sequantur, quod tamen non concessit in viro, quia, cum ille sit potentior, non est periculum, nec gravis discordia, etiamsi ille semper resistat. Ipse autem non ostendit ubi hoc concesserit Ecclesia, nec ego invenio. Unde in eo casu censeo esse optimam causam dispensationis, per se autem non esse sufficientem causam, ut cesset absolute et ex se obligatio voti in uxore, quamvis in particularibus actibus possit intervenire excusatio, si intercedat periculum mortis, aut alicujus gravis mali, quod facilius potest ex parte uxoris contingere, quam viri; sed hoc per accidens est, absolute enim semper est verum, tale votum non posse a marito irritari.

CAPUT XI.

UTRUM PRÆTER SUMMUM PONTIFICEM ALIQUIS PER POTESTATEM QUASI ORDINARIAM SEU GENERALEM IN VOTO SIMPLICI CASTITATIS DISPENSARE VALEAT.

1. *Communis opinio concedit Episcopis potestatem quasi ordinariam ad commutandum, et dispensandum hoc votum in necessitate urgente.*—Suppono solum Summum Pontificem nunc de facto dispensare in voto etiam simplici castitatis, et idem est de quatuor aliis reservatis, per potestatem simpliciter ordinariam; alios vero, si aliquando dispensant, solum id facere delegata potestate, seu ex privilegio ipsis personis, non officio in perpetuum concessa. Solum difficultas est hoc loco de Episcopis, utrum pro aliquo casu habeant generalem facultatem, et quasi ordinariam ad dispensandum seu commutandum in hoc voto castitatis. Et eadem ratio est de aliis reservatis, in qua, prima et communis sententia hanc illis potestatem concedit, in casibus, quibus necessitas revera magna est, et periculum in mora, vel impotentia adeundi Pontificem.

2. *Fundamentum.*—Colligitur hæc opinio ex interpretibus juris canonici, in c. *Veniens*, Qui clerici vel voventes, ubi ob periculum fornicationis Papa licentiam tribuendam dicit cuidam femine ad nubendum post emissum castitatis votum, ubi Panorm., n. 6, ait, in casu illius textus, seu in omni simili, posse

Episcopum dispensare; quia reperimus, inquit, casum concessum ab Ecclesia, et non reperitur sibi prohibita dispensatio; citatque Speculatorem, tit. de Legibus, in § *Nunc de Episcoporum*, vers. 122, absolute dicentem, Episcopum posse dispensare in voto simplici castitatis. Quod dictum ex Joanne Andr. et aliis Doctoribus refert etiam Angelus, *Votum*, 4, n. 9, et dicit limitandum esse ad duos casus. Unus est, quando votum castitatis fuit ex aliquo metu emissum, etiamsi metus non fuerit omnino justus; alius est propter periculum fornicationis, quando verosimiliter timeatur de incontinentia. Quæ duæ circumstantiæ videntur concurrisse in casu illius c. *Veniens*, ubi Cardin., Anton., in eadem sunt sententia. A quibus auctoribus in verbis videtur dissidere Sylv., *Votum*, 4, q. 4; tamen in re existimo non dissentire, solum enim addit requiri ut sit periculum in mora; et idem tenet Armilla, verbo *Dispensatio*, 1, 17; Tabien., n. 9; Palac., in 4, d. 38, disp. 3. Et idem sensit Navar., c. 12, n. 76, ubi requirit ut non possit adiri Papa.

3. *Confirmatio.*—Et confirmari potest hæc opinio, quia generaliter censent Doctores posse Episcopum dispensare simili necessitate urgente, in quocumque casu sibi alias non concessa, vel etiam prohibita, ut est communis sententia Canonistarum, in c. *At si clerici* § de Adulteriis, de Judic., quam tenet etiam Sylv., verb. *Dispensatio*, § 9; et Angel., n. 5; Navar., c. 22, n. 35, et alii, quos refert Cord., lib. 1 Quæstion., q. 11; Ludovicus Lop., in Instructorio, p. 1, c. 49. Ergo idem dicendum est in præsentem casu, quia omnes rationes, quæ in aliis casibus movere possunt, non minus urgent in præsentem. Præcipua autem est, quia non est verisimile, Pontifices reservasse hujusmodi casus cum eo rigore, ut etiamsi scandalum aut periculum animarum interveniat, non possit ab Episcopis dispensari; quia Papa ita utitur sua potestate, ut redundet in ædificationem animarum, non in destructionem. Et confirmatur ex ratione textus, in c. ult. de Pœnit. et remiss., ne propter dilationem pœnitentiæ periculum immineat animarum, etc. Juxta quam etiam Concilium Trident., sess. 14, c. 4, ait, *ne occasione reservationis aliquis pereat, custoditum ab Ecclesia semper fuisse, ut in extrema necessitate nulla sit casuum reservatio.* Ergo simili ratione, ne ob dilationem dispensationis aliquis pereat, censendum est, in tali casu dispensationem similem non esse reservatam.

4. *Recentiores aliqui contrariam sententiam tenent.* — Nihilominus contrariam sententiam tenent aliqui moderni, et sumi potest ex Corduba supra, et ex his quæ ipse refert pro sua sententia, quamvis ipse non loquatur de dispensatione voti, sed de dispensatione in gradu prohibito ad contrahendum matrimonium in simili casu necessitatis. Videtur autem esse eadem ratio in utroque casu; et ita extendit sententiam illam Emmanuel Rod., in Expositione Bullæ Cruciatæ, § 9, dub. 1, n. 118, quamvis idem auctor, in Sum., 2 p., c. 100, n. 3, priorem sententiam teneat. Potest autem hæc sententia suaderi, quia dispensare est actus jurisdictionis; ergo nulla necessitas potest efficere ut dispensatio, data ab eo qui jurisdictionem non habet, valida sit, quia necessitas ipsa non dat jurisdictionem; sed Episcopus non habet jurisdictionem ad dispensandum in his votis reservatis; ergo neque in casu necessitatis potest in eis dispensare. Probatur hæc ultima consequentia, quia etiam tunc non habet jurisdictionem; quis enim illam contulit? Non quidem divinum jus; suppono enim Episcopos non habere immediate jurisdictionem a divino jure; et quamvis haberent, negari tamen non potest quin limitari, et saltem ex parte auferri possit per Summum Pontificem. De facto autem limitata est et ablata quoad hæc vota, per se ac regulariter loquendo. Quærimus autem quo jure sit pro illo casu necessitatis restituta. Et hoc modo dicimus non posse tunc ex jure divino; nam quod per hominem ablatum est, non obstante jure divino, ab eodem homine iterum dandum est, ut haberi possit. Nisi quis fortasse dicat, ipsum divinum jus non permittere, ut pro tali articulo necessitatis reservatio fiat, seu jurisdictio ab Episcopo auferatur. At hoc nulla ratione probabili dici potest, tum quia statim ostendemus reservationem in eo sensu factam non esse ita irrationabilem, ut jure divino prohibita sit; tum etiam quia multo minus probabile est eam fore validam, quod esset necessarium ut Episcopus haberet jurisdictionem a jure divino.

5. Neque etiam dici potest quod in eo eventu habeat Episcopus jurisdictionem a jure humano. Nam, si alicubi haberetur, maxime in c. *Veniens*, Qui clerici vel vovent.; inde autem nihil tale colligitur; ergo. Major certa est apud jurisperitos; nullum enim aliud jus invenitur, in quo hoc committatur Episcopo. Minor vero probatur, primo, quia glossa ibi exponit non dari in eo textu facultatem dis-

pensandi, sed solum permittendi matrimonium illud ad evitandum majus malum. Hæc tamen responsio improbabilis est, tum quia nulla ratio erat permittendi tale matrimonium, si violandum erat votum, et sacrilegium committendum; tum etiam quia verba non significant permissionem, sed facultatem et licentiam; tum præterea quia Pontifex dicit tutius esse tale matrimonium contrahere quam in fornicationem incidere; et deinde dicit, ut satisfactione injuncta pro priori culpa licentia concedatur. Quid autem referret satisfactionem imponere pro culpa, et ad novam culpam licentiam dare? Non est ergo dubium quin ibi sit sermo de licentia ad actum licitum faciendum. Dicunt vero aliqui, ut Hostiensis ibi refert, illam non fuisse dispensationem, sed declarationem potius quod votum non obligaret, eo quod factum esset post fidem desponsationis alteri datam. Sed hæc expositio supponit falsum; nam, sicut votum solemne post matrimonium ratum tenet, et dissolvit matrimonium ipsum, ita probabilius est votum simplex castitatis vel religionis post sponsalia etiam jurata validum esse, et illa dissolvit, maxime quando copula non intercessit, ut latius infra suo loco dicemus.

6. Alii ergo dixerunt, ex eo textu colligi non posse, quam potestatem habeat Episcopus circa votum castitatis, quia non constat Pontificem ibi ad Episcopum scribere, ut illius jurisdictioni hoc committere censeatur. Assumptum patet, quia in textu inscriptione nihil de hoc habetur. Cum enim in quatuor præcedentibus capitulis dicatur: Alexander III, seu idem, tali aut tali Episcopo, in d. c. *Veniens*, solum dicitur: Idem, scilicet Alexander; cui autem respondeat, non dicitur, neque etiam in Concilio Lateran., p. 5, c. 10, habetur. Nihilominus tamen probabilius est, etiam responsum illud datum esse alicui Episcopo; quod notavit Anton. August., in annotationibus circa illum locum, dicens: *Apparet ex superscriptis ad Episcopum mitti hoc rescriptum*; quod videtur colligere ex his verbis, quæ desunt in textu Decretalium: *Fraternitati tuæ per A. S. mandamus*, etc., nam hoc modo solet Pontifex ad Episcopum loqui. Colligi etiam potest ex fine textus; nam ibi supponitur eum, ad quem Pontifex scribit, habuisse pastoralem curam illius mulieris, potuisseque illius matrimonium impedire, quamdiu illa castitatis voto erat obligata. Hujusmodi autem jurisdictio per se ad Episcopum spectat.

7. Vera ergo expositio est, vel Papam ipsum immediate dispensasse, ideoque scripsisse ad Episcopum, ut licentiam dare non dubitaret, id est, ut non prohiberet talem feminam nubere. Sic enim exponit Innocentius ibi: *Non postponas*, id est, non prohibeas, quod non est intelligendum in sensu tantum permissivo, juxta primam expositionem; sed in hoc sensu, quod Papa dispensando tollit impedimentum, propter quod posset Episcopus tale matrimonium prohibere. Vel ad summum dicendum est, Papam commisisse talem dispensationem Episcopo, ut Palacius etiam animadvertit, in 4, dist. 38, disp. 3. Ex quo potius sumitur argumentum in contrarium ab speciali; nam si in eo casu necessaria fuit specialis concessio Summi Pontificis, signum est Episcopum ex solo suo munere non posse in simili casu talem dispensationem concedere. Unde quoad hoc non dubito quin sit falsa generalis regula a Panormitano posita, scilicet, quotiescumque occurrerint circumstantiæ similes illis, quæ in casu illius textus moverunt ad dispensationem concedendam, Episcopum posse dispensare ex se sine speciali commissione Papæ. Quod patet, nam in casu illius textus non potuit Episcopus eam dispensationem dare, priusquam ad Papam recurreretur, et ipse suam auctoritatem interponeret; interponit autem non declarando, quod Episcopus id facere possit, sed interponit dispensando, vel saltem mandando, et committendo Episcopo, ut, si ita est, ipse dispense. Quod satis indicant illa verba, quæ in integro textu habentur: *Fraternitati tuæ per Apostolicam Sedem mandamus*. Et confirmatur ac declaratur amplius. Nam, licet in casu illius textus intervenerint causæ sufficientes ad dispensationem, scilicet, metus in voto, et periculum in implendo, nulla autem interveniebat necessitas dispensandi sine recurso ad Pontificem, cum ille non fuerit difficilis, et ideo de facto servatus fuerit; ergo ex illo textu potius colligendum est, quoties similes causæ occurrerint, ad Pontificem recurrendum esse; dicere enim, eo ipso, quod Pontifex casum illum commisit Episcopo, condidisse universale jus, ut in omni simili casu possit Episcopus dispensare sine recurso ad Pontificem, est quædam extensio plane improbabilis, et sine ullo fundamento in textu, vel in jure, et contra communem etiam Ecclesiæ consuetudinem circa dispensationem talis voti. Quod si quis fortasse dicat, colligi saltem ex illo textu, quod, con-

currentibus eisdem vel similibus causis ex parte dispensationis, et existente difficili aditu ad Pontificem, Episcopus possit per se dispensare, non video etiam ex quibus verbis illius textus hoc colligatur, nec qua efficaci rationatione; nam ad summum fieri potest hæc conjectura, quod si Pontifex in tali casu commisit Episcopo, idem esset facturus in simili casu, si ad illum pateret recursus; ac proinde quando non patet, tacite seu interpretative censetur eandem facultatem committere Episcopo.

8. *Ratihabitio de futuro non dat jurisdictionem.* — At vero hinc augetur difficultas, et consummatur inchoatus discursus. Ex dictis enim satis ostensum videtur, Episcopum in eo casu non habere jurisdictionem ordinariam ad dispensandum, quia neque habet ex jure divino, neque ex jure communi, neque ex vi proprii muneris tantum. Habetur etiam ex dictis non habere illam delegatam per aliquam expressam voluntatem Pontificis, quia nec per generalem habet, cum hæc nullo jure habeatur; nec per specialem, cum supponamus non fieri recursum ad Pontificem. Tantum ergo superest ut dicatur, illam habere per voluntatem interpretativam, seu conjecturatam; hæc autem non videtur in præsentibus sufficiens ad talem actum, quia hujusmodi voluntas satis non est ad dandam jurisdictionem, ut constat de jurisdictione ad absolvendum a peccatis, vel a censuris, ut in propriis locis dictum est. Et in præsentibus declaratur, quia vel tales conjecturæ ostendunt futuram voluntatem, quæ solet dici ratihabitio de futuro; et de hac certum est non sufficere ad exercendum valide actum jurisdictionis; nam voluntas postea subsecuta non potest dare jurisdictionem pro tempore præterito; unde nec potest facere quin dispensatio data sine jurisdictione invalida fuerit, sed solum potest illam denuo concedere. Vel illæ conjecturæ ostendunt voluntatem superioris pro illo tempore solum sub conditione, scilicet, quia si hic et nunc sciret occurrentes circumstantias, vellet dare jurisdictionem vel dispensationem; et hoc etiam non sufficit, quia conditionalis nihil ponit in esse, quamdiu conditio non est posita; hic autem conditio non ponitur, ut supponimus, quia Papa non potest adiri, vel de facto ab illo non postulatur dispensatio, nec ei datur notitia talium circumstantiarum; ergo illa voluntas conditionata non sufficit ad dandam jurisdictionem.

9. *Conjecturæ facti quales.* — *Consuetudo per se non dat jurisdictionem.* — Vel denique con-

jecturæ ostendunt hanc fuisse a principio Pontificum voluntatem, scilicet, quia vel in ipsa reservatione voluerunt tale votum pro tali eventu reservari, vel (quod perinde est) quia in ipsamet institutione, seu determinatione episcopalis jurisdictionis voluerunt generaliter, ut se ostenderet ad omnes hujusmodi eventus quasi immutabiliter; et hoc quidem sufficiens erit; difficile tamen est afferre tales conjecturas quæ hanc voluntatem sufficienter ostendant; easque diligenter examinare necesse est, quia materia est gravis, et ad salutem animarum multum necessaria, et valde generalis ad plures materias; supponimus autem ad usurpandam jurisdictionem, seu exercendum actum ejus, non sufficere quamcumque levem conjecturam, sed eam, quæ saltem efficiat moralem probabilitatem et certitudinem. Possumus autem has conjecturas in duos ordines distinguere, quos vocare possumus facti et juris. Facti conjecturas vocamus illas, quæ directe indicant voluntatem superioris, qui daturus fuit jurisdictionem, et hæc sunt omnium optimæ, quia jurisdictio per voluntatem datur, et ideo propria signa jurisdictionis sunt ea, quæ directe indicant hanc voluntatem. Inter hæc autem quædam indicant illam immediate, ut verba, scriptura, atque etiam aliqua facta ejusdem superioris, quamvis hæc minus soleant expresse significare. Quædam vero mediate, ut est usus et consuetudo; ut enim alibi diximus, consuetudo per se non potest dare jurisdictionem, indicat tamen voluntatem superioris dantis illam. In præsentem autem nullum ex his signis habemus, quæ ostendant Pontificis voluntatem, quia nec habemus verba ejus, nec jus scriptum, neque aliquid ejus factum, quod demonstret hanc voluntatem, ut ex dictis, præcipue circa c. *Veniens*, manifestum videtur. Neque enim constat nobis de consuetudine, quam Episcopi habeant dispensandi in hoc voto, aut in aliis reservatis, sed contrarium potius consuetudine receptum est.

10. *Conjecturæ juris quales.* — Conjecturas juris appello eas, quæ non tam ostendunt voluntatem ipsam, quam debitum habendi illam, id est, quæ probare videntur Pontifices, aut non debuisse, aut jure non potuisse afferre talem jurisdictionem Episcopis pro similibus eventibus; quia credendum est Pontificem eo modo facere aliquid, quod jure debet ac potest. Hæc vero conjecturæ per se solæ valde incertæ sunt; quia sicuti dicimus generalem legem non cessare in particulari, nisi

quando finis ejus contrarie cessat, ita in præsentem dictæ conjecturæ per se solæ non sufficienter ostendent talem voluntatem in particulari casu cum exceptione a regula generali, nisi ostendant aliam voluntatem fore iniquam, et contrariam bonæ gubernationi; quod tamen difficillimum est ostendere, præsertim in casu præsentem. Quia dispensatio in voto, moraliter loquendo, nunquam potest esse adeo necessaria ad salutem. Aut enim observatio ejus in tali eventu est contraria bonis moribus, vel moraliter impossibilis; et tunc non est necessaria dispensatio; nam ipsa obligatio voti per se cessat, ut supra ostensum est. Poterit autem tunc Episcopus habere specialem auctoritatem interpretandi, et juridice declarandi eam esse occasionem in qua voti obligatio cessat, quia hæc potestas convenit illi ex vi sui muneris, et non est ablata, nec restricta circa vota alias reservata quoad dispensationem. Aut observatio voti in tali casu est simpliciter bona, et moraliter possibilis; et tunc quamvis multæ causæ dispensationis occurrant, nihilominus finis reservationis voti non cessat contrarie, quia nulli fit injuria, etiamsi reservatio usque ad illum casum extendatur; neque propterea fit aliquid, quod absolute sit contra spiritualem salutem subditi, vel quod constituat illum in morali periculo peccandi, cum supponatur moraliter posse occurrentes difficultates vincere, et servare votum. Quod autem inde sequantur alia moralia incommoda, valde accidentarium est, et insufficientia ad illam interpretationem faciendam.

11. *Differentia inter reservationem castitatis, et peccati, seu censuræ.* — Et in hoc est maxima diversitas inter reservationem voti quoad dispensationem, et reservationem peccati seu censuræ quoad absolutionem; nam multo majus periculum imminere potest ex hac reservatione, quam ex priori; et ideo argumentum, quod ab hac posteriori sumebatur, non est efficax; imo potest in contrarium retorqueri: primo quidem, quia etiam reservatio culpæ non cessat generaliter propter quemcumque gradum necessitatis, sed solum propter extremam, seu mortis periculum. Deinde, quia etiam in illo casu potestas ad absolvendum non sumitur ex sola congruentia juris, sed adjuncta consuetudine, ut colligi potest ex illis verbis Concilii Tridentini, sessione 14, cap. 7: *Veruntamen pie admodum, ne hac occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut in articulo mortis nulla sit reservatio, ubi utrum-*

que indicium juris et facti conjunxit. Et ideo Corduba supra generaliter probat, ad hujusmodi actus jurisdictionis non satis esse ostendere debitum voluntatis superioris, nisi ostendatur etiam voluntas. Quod quidem verissimum est, quia non debitum voluntatis, sed actualis voluntas est, quæ dat jurisdictionem. Nos vero addimus, ex debito, etiamsi probetur, non satis colligi voluntatem; maxime quando illud debitum non ostendit contrariam voluntatem esse turpem, aut contra bonos mores. Eo vel maxime quod in hac materia dispensationum, non omne id, quod videtur expediens in aliquo eventu respectu particularis personæ, est simpliciter expediens respectu boni communis, vel ad debitum usum talis potestatis; et e contrario, in reservatione, ea quæ videtur esse nimis rigorosa in particulari eventu respectu privatae personæ, absolute et consideratione boni communis forte non est rigorosa, sed expediens; quia minus incommodum est, verbi gratia, in præsentem materia, quod aliquis cogatur pro aliquo tempore carere dispensatione, et superare difficultates occurrentes ad servandum votum, quam ut aperiatur janua ad enervandam hujusmodi reservationem, et ad committendum uniuscujusque arbitrio iudicium de necessitate talis dispensationis, et periculi, ac difficultatis, et moræ consulendi Summum Pontificem.

12. Cæterum, quamvis hæc posterior sententia, in rigore juris et rationis, satis efficaciter confirmetur, quia tamen prior nunc magis recepta est, et in praxi potest esse necessaria, ideo illam absolute magis approbo; præsertim si convenienti modo applicetur, sicut statim applicabimus; atque ita eam semel atque iterum secutus sum, tum præcedenti tomo, lib. 9 de Voto, c. 26, a n. 8, generatim agendo de votis reservatis, tum etiam tract. de Leg., lib. item 6, cap. 14, num. 10, agendo de potestate Episcoporum ad dispensandum in lege superioris in casibus extraordinariis, et utrobique plures in hanc sententiam allegavi, quibus nunc adde Lessium, lib. 2 de Justitia, c. 40, dub. 13, n. 106, et Ledesnam, tom. 2 Summæ.

13. *Prima regula.* — Ad hanc igitur sententiam plenius explicandam duas statuo regulas generales, ex quibus melius intelligitur, quantum et quando possit Episcopus cum subditis in voto castitatis dispensare. Prima est: quando in illo casu urgentis necessitatis, et difficilis accessus ad Pontificem,

subveniri potest necessitati subditi sine absoluta dispensatione in voto, non potest Episcopus illam concedere. Probatur, quia nec potest jure ordinario, ut ex reservatione supponitur; neque ratione necessitatis, quia illi potest aliter quam per absolutam dispensationem subveniri, ut in casu, et in supposita regula supponitur. Secunda regula est, in eo casu, si sit necessaria aliqualis dispensatio, vel moderatio in usu talis voti pro aliquo tempore, vel pro aliqua parte ejus, concedi posse ab Episcopo, quando gravis est necessitas, et difficilis recursus ad Pontificem. Probatur ex dictis in præcedenti puncto de votis affirmativis; nam hæc etiam non est dispensatio simpliciter in tali voto, sed tantum secundum quid; ergo non censetur reservata, maxime concurrentibus dictis circumstantiis.

14. *Ponuntur tria exempla.* — Exempla sunt. Primum, si fragilis femina votum castitatis habeat, proindeque maxime indigeat dispensatione ut nubere possit, et ex dilatione maximum timet periculum peccandi sæpius, et incurrendi gravem infamiam, et amittendi optimam occasionem alicujus matrimonii. Secundum exemplum est, si esset periculum quod aliquis voto castitatis ascriptus moreretur absque filiorum legitimatione, et fortasse cum animæ periculo. Tertium, quod frequentius in praxi venire solet, est, si quis post votum castitatis matrimonium illicite contraxit, et postea sit in magno periculo sæpius peccandi, eo quod non possit licite petere debitum; poterit quidem Episcopus cum eo dispensare ad petendum, non poterit tamen absolute dispensare in illo voto castitatis. Primum asseruit Soto, in 4, d. 37, a. 2, secutus Sylvestr., verb. *Dispensatio*, q. 9. Indicat autem Soto probabile esse hoc posse Episcopum jure ordinario, etiamsi non sit difficilis aditus ad Summum Pontificem. Et videtur sequi ex dictis a nobis, nam si illa dispensatio non sit contra reservationem, simpliciter erit in potestate Episcopi. Sylvestr. autem tum ibi, tum clarius *Votum*, 4, q. 4, melius docet hoc non posse Episcopum, nisi in casu necessitatis, et difficilis aditus ad Summum Pontificem, ita ut sit periculum in mora. Ratio est, quia, licet illa non sit totalis dispensatio in voto castitatis, tamen est partialis, seu quoad aliquem actum voto contrarium; ergo in rigore etiam illa dispensatio sublata est per reservationem; nam qui non potest dispensare in aliqua lege, non potest dare licentiam ad faciendum unum actum